

Om Eiler Brockenhuus' kalenderoptegnelser og deres kildeværdi.

Af Hans H. Fussing.

I Historisk Tidsskrift 6. række 5. bd. s. 681 ff. har avdøde dr. Gustav Bang skrevet »Nogle Bemærkninger om Ejler Brockenhuus's historiske Kalenderantegnelser« og har undersøgt deres kildeværdi. I det følgende vil det blive forsøgt at supplere denne undersøgelse.

Eiler Brockenhuus' optegnelser falder i alt væsentligt i to grupper: dels notitser, der omhandler begivenheder, der er foregaaet, før Eiler Brockenhuus d. 26. oct. 1584 fik den kalender, hvori optegnelserne findes, dels notitser om begivenheder fra Eiler Brockenhuus' ejertid. Gustav Bang har især behandlet den første gruppe og slaar fast, at den næsten udelukkende hviler paa mundtlig overlevering og er av langt ringere kildeværdi end de senere notitser, men kommer dog ogsaa ind paa den anden gruppe og viser her, at Eiler Brockenhuus har begaaet en del fejltagelser, der dog gennemgaaende ikke er væsentlige, for saa vidt de lader sig kontrollere, og Bang tillægger optegnelserne stor kildeværdi. Baade Bang og kalenderens udgiver Johan Grundtvig gaar ud fra, at optegnelserne i den anden gruppe er nedskrevet meget kort efter, at begivenhederne har fundet sted, og at de derfor er i alt væsentlig rigtige.

Der er imidlertid en mulighed for yderligere at undersøge denne sidste gruppe, nemlig ved hjælp av en avskrift efter kalenderoptegnelserne, og derav kan det ses, at en del av notitserne om begivenheder fra tiden efter $^{26}/_{10}$ 1584 ikke fandtes i kalenderen $^{3}/_{7}$ 1600.

I Karen Brahes bibliotek findes som ms. nr. 858 — i Vogelsangs katalog nr. 299 — en tyk, tarveligt indbunden bog i kvart med hvide blade, hvorpaa der er gjort optegnelser. Bogen er senere, vistnok i begyndelsen av det 18. aarhundrede, blevet brugt til tegneøvelser uden kunstnerisk værdi og en del blade er blevet revet ud. Den indeholder ingensomhelst oplysninger om ejer, skriver, avfattelses-tid e. l.

Bogen er indrettet som kalender og omfatter aarets sidste sex maaneder, men de blade, hvorpaa dagene $^{4}/_{7}$, $^{4}/_{8}$, $^{8}/_{8}$, $^{14}/_{8}$, $^{3}/_{9}$, $^{21}/_{10}$, $^{2-3}/_{12}$ og $^{7-29}/_{12}$ har staaet, er udrevet. Om det oprindelige »første bind« kan intet oplyses.

Alle optegnelserne paanær een, hvorom senere, er skrevet med

samme faste og klare haand, og arbejdet gør i det hele et omhyggeligt indtryk. Ved en sammenligning med Eiler Brockenhuus' kalender ses let, at det er en avskrift efter denne.

Som helhed er avskriften omhyggelig, dog er et par steder blevet meningsløse, fordi der er faldet et ord ud, og to gange staar der en pudsig fejlskrift: »n. n. blev forløst og begravet med en søn kaldet n. n.«. Nogle faa meddelelser er blevet anbragt under en gal dato eller aar, men en del av fejlene er blevet rettet av skriveren. Over alle optegnelserne er slaaet en streg eller to, som om de var blevet avskrevet.

Avskriveren har dels søgt at ordne Eiler Brockenhuus' meddelelser kronologisk efter aar under de enkelte dage, dels foretaget en let omredigering af de enkelte notitser. Saaledes er alle religiøse udraab som »Gud give hende en ærefuld og glædelig opstandelse« etc. udeladt, og de steder, hvor Eiler Brockenhuus taler i første person, er kun optegnelsens faktiske indhold avskrevet.

Desuden har avskriveren nogle faa steder, ialt ti, tilføjet faktiske oplysninger om steder og navne, men det er rene ubetydeligheder. Med en anden haand og blæk er dog senere tilføjet under 1611 d. 20. september »døde I f f u e r B r y s k e v d j Calmar bye och bleff hans lig ført thil Fyen och nedersatt v d j S. Hans kircke y Othensse then 31 october«.

Imidlertid har avskriften ikke alle forlæggets meddelelser. For- saavidt de udeladte optegnelser handler om begivenheder forud for d. 26. oct. 1584 har de formentlig ringere interesse, og forbigaas derfor her.

Resten av de udeladte optegnelser falder i tre grupper, hvis grænser dog ikke er helt skarpe.

1. Optegnelser, der handler om Eiler Brockenhuus' egen gøren og laden, hans rejser, hans hustrus sygdom, kort sagt hans privatliv.
2. Optegnelser om borgerlige personer eller om vejrforhold o. l., der næppe kan have haft større interesse udenfor Eiler Brockenhuus' egen kreds.

Disse to grupper, den første paa 21, den anden paa 19 notitser, som der vel ingen grund er til at specificere, omfatter meddelelser, der ikke kan siges at have almindelig interesse. Det er derfor mærkeligt, at avskriften har en række notitser av ganske samme art som disse, fx. ²⁸⁻²⁹⁻³⁰/₁₁ 1586 og ¹²/₁₀ 1586 og ¹⁴/₁₀ 1592. Der er intet-somhelst princip for udeladelsen, men paa grund av notitsernes private karakter kan man næppe drage den slutning, at de ikke fandtes i forlægget, da avskriften blev til. Skriveren har formodentlig udeladt dem som ham uvedkommende.

3. Optegnelser om begivenheder indenfor den danske adel og kongehuset — mest fødsler, bryllupper og dødsfald — av ganske

samme art som det store flertal av de avskrevne notitser. Det drejer sig om i alt 29, nemlig 1585 $\frac{1}{8}$, $\frac{8}{7}$, $\frac{26}{9}$. 1587 $\frac{6}{8}$, $\frac{6}{9}$, $\frac{6}{10}$. 1588 $\frac{20}{7}$, $\frac{6}{9}$. 1589 $\frac{4}{11}$. 1590 $\frac{26}{7}$, $\frac{23}{8}$, $\frac{30}{8}$ (2), $\frac{2}{9}$. 1591 $\frac{8}{7}$. 1592 $\frac{17}{8}$, $\frac{28}{9}$. 1593 $\frac{1}{9}$, $\frac{6}{9}$. 1594 $\frac{18}{8}$ — om Margrete Svale —, $\frac{7}{9}$, $\frac{19}{11}$. 1596 $\frac{24}{8}$ — blot forkortet —, $\frac{4}{9}$. 1599 $\frac{2}{7}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{28}{8}$, $\frac{8}{10}$, $\frac{15}{10}$. Da der ikke findes noget princip for udeladelsen av disse meddelelser, og da de alle efter skrift og blæk at dømme k a n være tilføjet senere i Eiler Brockenhuus' kalender, hvor optegnelserne jo staa saa temmelig hulter til bulter, kan man vel herav slutte, at de ikke fandtes i kalenderen, da den blev skrevet av.

Avskriftens avfattelsestid kan saa nogenlunde fastslaaes, idet den har en notits fra $\frac{3}{7}$ 1600, men bortset fra den ovennævnte om Iver Bryske ingen senere. Det ser derfor ud til, at Eiler Brockenhuus' optegnelser for en del er blevet til væsentlig senere end de begivenheder, de omhandler. Det gælder i hvert fald de her nævnte 29, der er indtil 15 aar yngre. Men desuden kan man vel gaa ud fra, at en del av de meddelelser, der f a n d t e s $\frac{3}{7}$ 1600, heller ikke er nedskrevet umiddelbart efter begivenhederne. Derved vakler i virkeligheden alle optegnelserne, og helt eller praktisk talt samtidige med begivenhederne er de i hvert fald ikke.

Nu har jo Gustav Bang paavist, at man ved at sammenholde Eiler Brockenhuus med andre kilder kan se, at han som helhed er velunderrettet og nøjagtig, men nogen usikkerhed er der dog til stede, og een av grundene til denne usikkerhed kan aabenbart forklares ved en sammenligning mellem Eiler Brockenhuus og den her nævnte avskrift.¹⁾

---

¹⁾ Grundtvigs udgave av kalenderoptegnelserne findes i Sml. t. Fyens Stifts Hist. og Top. VI., og til denne henvises ligesom til Bangs ovennævnte artikel.

De faa faktiske oplysninger i avskriften, som ikke kendes andetsteds fra, er fremkommet i D. A. Aa. 1931.
